

GARANȚIILE FINANCIARE ALE EXERCITĂRII MANDATULUI DE ALES LOCAL ȘI PROBLEMELE PERSISTENTE

FINANCIAL WARRANTIES FOR THE EXERCISE OF LOCAL ELECTED REPRESENTATIVE'S MANDATE AND RELATED ISSUES

CZU: 35.083.4 : 352(478)

Sergiu TATAROV,
doctor în drept, lector universitar,
Academia de Administrare Publică

SUMMARY

Appropriate financial compensation for expenses incurred in the exercise of the office by local elected representatives, as well as, where appropriate, compensation for loss of earnings or remuneration for work done by them should be foreseen by national legislation as a financial warrantee to free exercise of local councillors' mandate in the Republic of Moldova. The article elucidates a number of shortcoming and contradictions in Moldovan laws to be aligned to the European Charter of Local Self-Government and best European practices at local level. The author of the article includes findings in the analysed area, as well as concrete recommendations how to improve national legislation and practices of the administrative control over the local public administration's activities.

Keywords: public administration, local public authorities, mandate, local elected representative, financial warranties.

REZUMAT

Compensația financiară adecvată pentru cheltuielile efectuate în legătură cu exercitarea mandatului de ales local, precum și, dacă este cazul, o compensație adecvată pentru câștigul pierdut sau remunerații pentru munca depusă urmează a fi prevăzută de legislația națională ca garanție a liberului exercițiu al mandatului consilierilor locali din Republica Moldova. Și acest articol depistează un număr de inadvertențe și contradicții în legislația moldovenească care urmează a fi adusă în conformitate cu Carta Europeană a Autoadministrării Locale și cele mai bune practici la nivel local. Autorul articolului a expus unele concluzii, precum și recomandări concrete de modificare a cadrului legal național și practicilor de exercitare a controlului administrativ asupra activității autorităților administrației publice locale

Cuvinte-cheie: administrație publică, autorități ale administrației publice locale, mandat, ales local, garanții financiare.

Prezentul demers abordează câteva probleme concrete aferente suportului financiar în exercitarea mandatului de ales local garantat prin legislația Republicii Moldova și Carta Europeană a Autonomiei Locale sau, cum a intitulat-o Parlamentul Republicii Moldova prin hotărârea sa de ratificare, Carta Europeană pentru Autoadministrare Locală [2]. Reamintim că acest act de talie internațională este în vigoare pentru Republica Moldova din 1 februarie 1998. Deși problema abordată nu este una nouă, totuși coliziunile și inadvertențele persistente în legislația națională, precum și interpretarea sa eronată este de natură să influențeze negativ îndeplinirea eficientă a atribuțiilor de către aleșii locali, în special, de consilierii locali.

Analiza chestiunii enunțate o începem cu reiterarea afirmației că trăsătura caracteristică a statutului sociojuridic al alesului local se datorează mandatului de încredere obținut în urma alegerilor locale și în măsură determinantă derivă din prevederile Cartei Europene a Autonomiei Locale și recunoașterii principiului de eligibilitate a autorităților publice în organizarea și funcționarea administrației în teritoriul unităților administrativ-teritoriale stipulat în art. 109 din Constituția Republicii Moldova [17, p. 31].

Noțiunea de ales local a apărut în legislația Republicii Moldova odată cu adoptarea de Parlament a Legii nr. 768-XIV din 2 februarie 2000 privind statutul alesului local [5]. Potrivit art. 2 al acestei Legi, „noțiunea de ales local vizează consilierii consiliilor satești (comunale), orășenești (municipale), raionale și consiliului municipal Chișinău, deputații în Adunarea Populară a Găgăuziei, primarii și viceprimarii, președinții și vicepreședinții raioanelor”, iar art. 3, alin. (1) și (2) din aceeași lege statuează că „în unitatea administrativ-teritorială respectivă, alesul local este persoană oficială [15, p. 49], el fiind reprezentantul autorității deliberative sau executive din administrația publică locală. În exercitarea manda-

tului, alesul local este în serviciul colectivității respective.”

Prin urmare, deducem că având statut de persoană oficială în teritoriul unității administrativ-teritoriale respective, mandatul alesului local provine de la puterea de autogirare a colectivității locale și atribuie alesului local un șir de responsabilități în promovarea interesului colectivității locale, reprezentant al căreia acest ales local este.

Una din condițiile *sine qua non* este cadrul juridic și financiar adecvat care urmează să vină în suportul bunei exercitări a mandatului de către alesul local. Potrivit art. 7 din Carta Europeană a Autonomiei Locale, „statutul aleșilor locali trebuie să asigure liberul exercițiu al mandatului lor”, iar alin. 2 dezvoltă această prevedere: „El trebuie să permită compensația financiară adecvată a cheltuielilor cauzate în exercițiul mandatului lor și, dacă este cazul, compensația financiară a câștigurilor pierdute sau o remunerație a muncii îndeplinite și o asigurare socială corespunzătoare.”

Potrivit legislației Republicii Moldova, alesul local, în special consilierul sateșc, comunal, orășenesc, municipal, raional, are un șir de obligații în exercitarea mandatului său, cum ar fi: este obligat să participe la ședințele consiliului și/sau comisiei din care face parte (art. 11, alin. (1) din Legea nr. 768 din 02.02.2000 privind statutul alesului local [5]), comisiilor și grupurilor de lucru tematice sau de investigare; să examineze, în modul stabilit de legislație, petițiile care îi sunt adresate, să ia măsuri pentru soluționarea lor și să primească în audiență cetățeni și conducătorii persoanelor juridice (art. 20, alin. (1) din Legea nr. 768 din 02.02.2000 [5]) ceea ce presupune deplasarea la fața locului în anumite cazuri; să participe cu drept de vot consultativ la examinarea de către autoritățile administrației publice centrale de specialitate a oricăror chestiuni ce vizează interesele colectivității pe care o reprezintă (art. 13, alin. (1), lit. k) din Legea nr. 768 din 02.02.2000 [5]); să ceară să fie primit în audiență fără întâr-

ziere de persoanele cu funcții de răspundere ale autorităților publice (art. 18 din legea nominalizată [5]); să ceară, la fața locului, încetarea încălcării ordinii publice... (art. 21, alin. (1) din Legea nr. 768 din 02.02.2000 [5]) etc. Evident, că toate aceste obligații necesită atât efort psihoemoțional cât și sunt consumatoare de timp și resurse financiare pentru aleșii locali. Mai mult ca atât, pentru neîndeplinirea unor obligații în exercitarea mandatului său, alesul local este sancționat juridic, inclusiv până la revocarea sau încetarea mandatului. Astfel, conform art. 24, alin. (1), lit. e) din Legea nr. 436 din 28.12.2006 privind administrația publică locală, *„mandatul consilierului se ridică de către consiliu în caz de absență fără motive întemeiate de la trei ședințe consecutive ale consiliului”*.

Prin urmare, chestiunea privind compensarea unor cheltuieli suportate de alesul local în exercitarea mandatului pare a fi una naturală și absolut legitimă. Totuși realitatea diferă și, precum vom demonstra ulterior, aleșii locali în majoritatea covârșitoare a cazurilor nu se bucură de astfel de compensări/indemnizații datorită faptului că aceste cheltuieli nu sunt prevăzute în bugetul local, iar puținele tentative ale autorităților administrației publice locale de a stabili astfel de indemnizări s-au soldat cu eșec.

Conform datelor publicate de Cancelaria de Stat a Republicii Moldova, numai în anul 2016 au fost depistate 637 de acte emise de autoritățile administrației publice locale cu derogări în domeniul „buget și finanțe” [19]. Însă puținele proiecte de decizie ale consiliilor locale prin care s-a încercat de a stabili compensarea activității consilierilor care participă la ședințele comisiilor de specialitate au fost abandonate după consultarea în prealabil a acestor idei cu oficiile teritoriale ale Cancelariei de Stat a Republicii Moldova. Motivul este unul – aceste proiecte de decizie nu-și găsesc suport juridic explicit în legislația Republicii Moldova.

În consecință, nu am reușit să depistăm

decizii la nivel local (cu două excepții descrise mai jos) care ar prevedea compensarea și altor cheltuieli imputabile consilierului în exercitarea mandatului de ales local, cum ar fi participarea în activitatea comisiilor și grupurilor de lucru tematice sau de investigare, audiența cetățenilor, deplasarea la fața locului pentru examinarea petițiilor în afara razei unității administrativ-teritoriale în care este consilier, audiența la factorii de decizie din autoritățile publice centrale pentru promovarea interesului local etc.

În acest context, am consultat Decizia Consiliului municipal Chișinău nr. 1/26 din 14 aprilie 2016 *„Cu privire la stabilirea indemnizațiilor de ședință pentru aleșii locali”* prin care a fost stabilit cuantumul indemnizației consilierilor municipali pentru fiecare zi de ședință (8 ore) în sumă de 2000 lei, dar nu mai mult de 6000 lei pe lună pentru perioada mandatului [12]. Deși nu este specificat expres în textul deciziei nominalizate, însă acest act se aplică doar în cazul participării la ședințele consiliului municipal, nu și în cazul participării consilierilor la ședințele comisiilor de specialitate sau ale grupurilor de lucru formate de consiliul municipal Chișinău.

Cu alte cuvinte, constatăm că, potrivit cadrului legislativ național, unica situație în care consilierul local în Republica Moldova are dreptul la compensarea timpului și resurselor proprii suportate în exercitarea mandatului este indemnizația pentru participare la ședința consiliului respectiv și călătoria gratuită în transport public în raza unității administrativ-teritoriale în care acesta este ales local. Legea nr. 768 din 02.02.2000 prin alin. (1), art. 5 spune că *„mandatul consilierului și al primarului începe efectiv din momentul validării și durează până la data expirării mandatului consiliului sau primarului respectiv ori înainte de aceasta, dacă intervin anumite condiții legale pentru încetarea mandatului înainte de termen, exercitarea obligațiilor ce derivă din mandatul de ales local”*, ceea ce denotă exercitarea obligațiilor ce derivă din mandatul de

ales local încontinuu, adică 24 din 24. Cu alte cuvinte, calitatea de consilier local (sătesc, comunal, orășenesc, municipal sau raional) este una exercitată pe baze obștești și nu este remunerată, iar cheltuielile cât de minore ar fi „urmează” a fi suportate de alesul local pe cont propriu pe toată durata mandatului.

Prin urmare, compensarea financiară a câștigurilor pierdute, a timpului sau altor cheltuieli, când consilierul local este scos din procesul de la locul de lucru de bază sau din activitatea sa de întreprinzător, nu este o practică statuată în Republica Moldova.

Considerăm că această stare de lucruri este de natură să contravină prevederilor citate ale art. 7 din Carta Europeană a Autonomiei Locale, act de talie internațională cu acțiune directă pe teritoriul țării noastre [2]. Potrivit alin. (1), art. 8 din Constituție, „Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte...”, iar precum am arătat mai sus, Carta Europeană a Autonomiei Locale a fost ratificată de Parlamentul Republicii Moldova încă în 1997 și acest act este în vigoare pentru Republica Moldova din 1 februarie 1998. Or, conform art. 19 din Legea privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova, „*tratatele internaționale se execută cu bună-credință, în conformitate cu principiul pacta sunt servanda. Republica Moldova nu poate invoca prevederile legislației sale interne ca justificare a neexecutării unui tratat la care este parte*”.

Pe de altă parte, nu negăm faptul că unele garanții financiare formale pentru alesul local sunt totuși conturate în legislația în vigoare și anume:

- Legea privind finanțele publice locale nr. 397 din 16.10.2003, art. 3, alin. (1) prevede că „*bugetele unităților administrativ-teritoriale constituie elemente independente care se elaborează, se aprobă și se execută în condiții de autonomie financiară, în conformitate cu prevederile prezentei legi și ale Legii privind administrația publică locală*” [6];

- Legea privind administrația publică locală nr. 436 din 28.12.2006 art. 9 prevede: „*Pentru asigurarea autonomiei locale, autoritățile administrației publice locale elaborează, aprobă și gestionează în mod autonom bugetele unităților administrativ-teritoriale, având dreptul să pună în aplicare taxe și impozite locale și să stabilească cuantumul lor în condițiile legii*”, iar alin. (1), art. 14 prevede că „*Consiliul local are drept de inițiativă și decide, în condițiile legii, în toate problemele de interes local, cu excepția celor care țin de competența altor autorități publice*” [9];

- Legea nr. 768 din 02.02.2000 privind statutul alesului local, art. 23, alin. (1) prevede: „*În exercitarea mandatului, alesul local are dreptul, în raza unității administrativ-teritoriale respective, la călătorie gratuită în transportul public terestru, cu excepția taximetrelor și a transportului privat*”, iar art. 24 statuează că „*pe durata ședințelor consiliului și a executării însărcinărilor consiliului sau comisiei, în conformitate cu art. 17 alin. (1) din prezenta lege, consilierul angajat în câmpul muncii este degrevat de obligațiile lui la locul de muncă*” (alin. (1), art. 24) și „*alesului local care a fost invitat la ședința consiliului și a participat la ea i se restituie cheltuielile aferente și i se acordă o indemnizație pentru fiecare zi de participare la ședința consiliului în mărimea stabilită de către consiliul respectiv*” (alin. (3), art. 24) [5].

În consecință, putem vedea că cadrul legal moldovenesc dar și politicile fiscal-bugetare ale statului sunt deficitare la capitolul suportul financiar comprehensiv și efectiv al exercitării mandatului de persoanele care au statut de ales local, în special de consilierii locali.

În aceste condiții, este extrem de importantă dezvoltarea cauzelor lipsei unui mecanism legal în Republica Moldova care ar permite: unul - să indemnizeze adecvat alesul local în exercitarea mandatului așa cum rezultă din Carta Europeană a Autonomiei Locale și doi - să evalueze costurile efective de exercitare a mandatului de ales local în condițiile

în care consilierul local nu este o funcție remunerată, ci este exercitată pe baze obștești.

Cele mai plauzibile explicații pot fi insuficiența resurselor financiare ale bugetelor unităților administrativ-teritoriale, politicile restricționate bugetar-fiscale ale statului, dar și carențele și/sau aplicarea eronată a legislației în domeniul autonomiei locale. Potrivit unor autori autohtoni, autonomia financiară reprezintă *un component vital al autonomiei locale (idee îmbrățișată și de noi – n. n.), totodată, este unul dintre domeniile complexe și complicate în administrarea locală*. Aceștia, dar și alți autori sunt solidari în ideea că resurselor financiare proprii de care dispun colectivitățile locale le este caracteristică *lipsa cronică de finanțe* [16, p. 193] și *deficitul bugetar cronic* [18, p. 339].

Fiind de acord cu autorii în cauză în ceea ce privește insuficiența cronică de finanțe la nivel local, totuși considerăm că cauză este și una datorată imperfecțiunii cadrului legislativ al Republicii Moldova, pe de o parte, și neaplicarea directă a Cartei Europene a Autonomiei Locale, pe de altă parte. Dacă în cazul primarului și viceprimarului care sunt aleși locali chestiunea remunerării este reglementată prin Legea nr. 355 din 23.12.2005 cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar, cu rezerva că unicul criteriu de gradare a remunerării primarului sau viceprimarului în funcție de numărul populației este departe de complexitatea reală legată de exercitarea mandatului de acești aleși locali, apoi orice tentative ale autorităților publice locale, deși timide, de a stabili compensarea activității consilierului local, altă decât pentru ședințele consiliilor locale, au eșuat. Motivul de bază fiind punctul 10 din Regulamentul-cadru privind constituirea și funcționarea consiliilor locale și raionale, aprobat prin Legea nr. 457 din 14.11.2003 care stabilește expres că *„comisiile de specialitate se formează pe întreaga durată de activitate a consiliului. Membri ai acestora pot fi numai consilierii. Activitatea în cadrul comisiilor nu este remunera-*

tă” [7]. Drept pildă putem invoca Dispoziția Primarului comunei Grătiești, municipiul Chișinău, nr. 75P din 4 septembrie 2017 „Cu privire la acordarea primelor”, prin care acesta a acordat prime cu prilejul sărbătorilor de 27 și 31 august unor categorii de angajați, inclusiv funcționarilor publici și persoanelor cu demnitate publică [14]. Dispoziția în cauză a fost notificată de Oficiul teritorial Chișinău al Cancelariei de Stat cu solicitarea modificării în parte a Dispoziției pe motiv că aceasta vine în contradicție cu art. 8, alin. (2), (2)1 al Legii nr. 355 din 23.12.2005 cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar, care prevede că *pentru persoanele care dețin funcții de demnitate publică din cadrul administrației publice locale mărimea primelor cu prilejul jubileelor, sărbătorilor nelucrătoare se stabilește prin decizia autorității locale deliberative (consiliul local)* [8]. Astfel, în ipoteza includerii în această dispoziție a primelor pentru consilierii locali, această prevedere ar fi fost la fel contestată în temeiul pct. 10 din Regulamentul-cadru de constituire și funcționare a consiliilor locale și raionale [7].

Cu alte cuvinte, legislația națională conține o prohibiție clară pentru consiliile locale de a indemniza consilierul pentru activitatea în cadrul comisiilor de specialitate ale consiliului. De aici, prin metoda de interpretare contextuală a normei și analogia acesteia, putem lesne deduce existența a unei prohibiții implicite asupra compensării și altor cheltuieli suportate de consilierul local în exercitarea mandatului de ales local.

O altă pildă rară o constituie decizia Consiliului comunei Zimbreni nr. 1/07 din 19.01.2018 „Chestiuni financiare” care prin pct. III al deciziei a instituit *remunerarea consilierilor în mărime a câte 50 lei pentru întrunirea în ședință a consiliilor de specialitate în limita alocațiilor bugetare* [20]. Dar și aceasta a fost notificată de Oficiul teritorial Chișinău al Cancelariei de Stat pe motiv că aceasta contravine prevederilor art. 24, alin. (3) al Legii nr. 768 din 02 februarie 2000 privind sta-

tutul alesului local, care prevede că „alesului local care a fost invitat la ședința consiliului și a participat la ea i se restituie cheltuieli aferente și i se acordă o indemnizație pentru fiecare zi de participare la ședința consiliului în mărimea stabilită de către consiliul respectiv”.

Pornind de la cele menționate mai sus, **concluzionăm** că per ansamblu cadrul legal al Republicii Moldova, precum și practica Cancelariei de Stat a Republicii Moldova care printre mai multe funcții exercită și controlul administrativ de legalitate a activității autorităților administrației publice locale, funcție exercitată prin intermediul oficiilor sale teritoriale (art. 63 din Legea nr. 436 din 28.12.2006 privind administrația publică locală) [10], vine să descurajeze consiliile locale, indiferent de nivelul acestora, în stabilirea consilierilor locali a unor indemnizații sau compensări în exercitarea mandatului de consilier local. Excepție din această regulă, după cum am menționat mai sus, fac doar indemnizația de participare în ședințele consiliilor locale, degrevarea de la locul de muncă pe perioada participării la ședința consiliului local și călătoria gratuită în transportul public în raza unității administrativ-teritoriale în care acesta este ales local. Drept consecință, reiterăm că această stare de lucruri este derogatorie de la prevederile Cartei Europene a Autonomiei Locale, în special art. 7 în ceea ce privește oferirea garanțiilor financiare ale exercitării mandatului de ales local.

În acest context, este oportun de amintit că alinierea la standardele europene și bunele practici în domeniul administrației publice locale constituie un angajament al statului nostru care decurge și din alt tratat internațional și, anume, din Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele-membre ale acestora, pe de altă parte [3], dar și din Planul Național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană în perioada

2017-2019 [11]. Și anume, Titlul IV. Cooperarea economică și alte tipuri de cooperare sectorială, Capitolul 1. Reforma administrației publice, punctul 23. *Cooperarea vizează toate nivelurile administrației publice, inclusiv administrația locală*, prevede elaborarea proiectului de lege privind descentralizarea serviciilor publice și autonomia locală (L1. Act nou) ceea ce implică racordarea legii naționale la prevederile Cartei Europene a Autonomiei Locale, în special art. 7 referitor la libera exercitare a mandatului de ales local și garanțiile financiare ale acestuia [11].

Pentru a se conforma prevederilor Cartei Europene a Autonomiei Locale, Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană, bunelor practici europene în domeniul democrației locale și ca finalitate - a stimula aleșii locali să-și exercite mai eficient obligațiile și împlinirile impuse de mandatul de ales local, venim cu următoarele **recomandări**:

- revizuirea cadrului normativ și, în mod prioritar, a punctului 10 din Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a consiliilor locale și raionale, aprobat prin Legea nr. 457 din 14.11.2003 [7] și a art. 24, alin. (3) din Legea privind statutul alesului local nr. 768 din 02.02.2000 [5] în sensul permiterii indemnizării consilierilor pentru participarea în ședințele comisiilor de specialitate ale consiliului local și ale grupurilor de lucru formate de consiliul local respectiv;

- până la modificarea cadrului legislativ, examinarea de către Cancelaria de Stat a Republicii Moldova în comun cu reprezentanții autorităților administrației publice locale și ale Consiliului Europei a bunelor practici, cazurilor și modalităților de compensare/indemnizare a aleșilor locali în exercitarea mandatului său; drept urmare pot fi elaborate recomandări unificate pentru autoritățile administrației publice locale privind instituirea unor garanții financiare adecvate de exercitare a mandatului de ales local în baza aplicării directe a art. 7 din Carta Europeană

a Autonomiei Locale călăuzindu-se de prevederile art. 20 din Legea privind tratatele internaționale care prevede că „dispozițiile tratatelor internaționale care, după modul formulării, sunt susceptibile de a se aplica în raporturile de drept fără adoptarea de acte normative speciale, au caracter executoriu și sunt direct aplicabile în sistemul juridic și sistemul judiciar ale Republicii Moldova” [4];

- elaborarea de către Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale în comun cu Cancelaria de Stat, Ministerul Finanțelor și reprezentanții autorităților publice locale a unui mecanism normativ de remunerare a primarului și viceprimarului în funcție de evaluarea complexității activității, efortului efectiv și obiectivele realizate în exercitarea mandatului de către acești aleși locali. Acest lucru va necesita revederea inclusiv a art. 6 și Anexei nr. 2 ale Legii nr. 355 din 23.12.2005 cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar [8];

- revederea legislației în vigoare privind statutul juridic și, prin urmare, garanțiile financiare aferente, ale președintelui de raion, ale vicepreședintelui de raion, dar și ale viceprimarului. Or, în urma modificărilor operate prin Legea nr. 180 din 21.07.2017 în legislația privind administrația publică locală (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 277-288 din 04.08.2017, art. 489) acești demnitari pot

fi aleși de consiliile raionale nu numai din rândul consilierilor cum era anterior. Și odată cu alegerea unei persoane care nu deținea anterior alegerii sale mandatul de consilier în consiliul local (raional) sau, cel puțin, nu era supleant pe lista consilierilor, natura juridică a provenienței mandatului președintelui/vicepreședintelui de raion sau, respectiv, al viceprimarului este diferită de mandatul de ales local și diferă definitiv de statutul președintelui de raion care a devenit președinte al raionului fiind ales, în prima instanță, ca ales local în consiliul raional, iar apoi a fost ales în calitate de președinte al raionului din rândul consilierilor raionali. Aceeași accepțiune se referă la viceprimarul care a fost ales nu din rândul consilierilor locali. Cu alte cuvinte, recomandăm revizuirea legislației în vigoare astfel, ca autoritatea executivă a consiliului raional (președinte și vicepreședinte al raionului) să fie aleși din rândul consilierilor. În caz contrar, lipsa provenienței mandatului de la colectivitatea locală îi lipsește de statut de ales local și erodează dreptul președintelui/vicepreședintelui de raion de a gira colectivitatea locală, dat fiind faptul că această funcție nu o găsim printre autoritățile administrației publice, prin care se exercită autonomia locală prevăzută de art. 112 și 113 din Constituția Republicii Moldova și anume: consiliile locale, consiliile raionale și primarii [1].

BIBLIOGRAFIE

1. Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1 din 12 august 1994.
2. Carta Europeană pentru Autoadministrare Locală din 15 octombrie 1985. Tratatе internaționale, vol. 14, Chișinău, 1999.
3. Legea nr. 112 din 02.07.2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele-membre ale acestora, pe de altă parte. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 185-199 din 18.07.2014.
4. Legea nr. 595 din 24.09.1999 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 24-26 din 02.03.2000, art. 137.
5. Legea nr. 768-XIV din 2 februarie 2000 privind statutul alesului local. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 34 din 24.03.2000, art. 231.

6. Legea nr. 397 din 16.10.2003 privind finanțele publice locale. Republicată: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 262-267 din 2013, art. 748.

7. Legea nr. 457 din 14.11.2003 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind constituirea și funcționarea consiliilor locale și raionale. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 248-253 din 19.12.2003, art. 998.

8. Legea nr. 355 din 23.12.2005 cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 35-38 din 03.03.2006, art. 148.

9. Legea nr. 436 din 28.12.2006 privind administrația publică locală. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 32-35 din 09.03.2007, art. 116.

10. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 845 din 18 decembrie 2009 „Cu privire la oficiile teritoriale ale Cancelariei de Stat”. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 189-190 din 22.12.2009, art. 923.

11. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1472 din 30.12.2016 „Cu privire la aprobarea Planului național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană în perioada 2-17-2017”. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 103-108 din 31.03.2017, art. 271).

12. Decizia consiliului municipiului Chișinău, nr. 1/26 din 14 aprilie 2016 „Cu privire la stabilirea indemnizațiilor de ședință pentru aleșii locali”.

13. Decizia consiliului sătesc Bardar, raionul Ialoveni, nr. 9/10-3 din 6 decembrie 2017 „Cu privire la examinarea cererilor și demersurilor persoanelor fizice și juridice”.

14. Dispoziția primarului comunei Grătiești, municipiul Chișinău nr. 75P din 4 septembrie 2017 „Cu privire la acordarea primelor”.

15. Tatarov, Sergiu. Statutul alesului local și incompatibilitățile acestuia. „Legea și viața”, 2004, nr. 7, p. 48-54.

16. Cobaneanu, Sergiu, Bobeica Elena. Autonomia financiară în activitatea autorităților publice locale. Academia de Administrare Publică – 15 ani de modernizare a serviciului public din Republica Moldova: materiale ale conferinței internaționale științifico-practice, 21 mai 2008, Chișinău, 2008, V. 1, p. 193-197.

17. Tatarov, Sergiu. Aspecte comparative ale statutului de funcționar public și celui de ales local. „Administrarea Publică”, Chișinău: AAP, 2011, nr. 2, p. 30-35.

18. Gubenco, Ana. Politici publice naționale în domeniul autonomiei financiar-fiscale a unităților administrativ-teritoriale. Teoria și practica administrării publice: materiale ale Conferinței internaționale științifico-practice, 19 mai 2017. Chișinău, 2017, p. 339-345.

19. Raportul privind controlul de legalitate al actelor autorităților administrației publice locale, exercitat de către oficiile teritoriale ale Cancelariei de Stat în anul 2016, Chișinău, 2017. În: http://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/f.titlu-raport_pub_2016.pdf

20. Decizia Consiliului comunal Zîmbreni, raionul Ialoveni, nr. 1/07 din 19.01.2018. „Chestiuni financiare”.

Prezentat: 01 februarie 2018.

E-mail: sergiu.tatarov@gmail.com